

Tsjechov

Thomas Ostermeier:

Thomas Ostermeier presenteert in het Holland Festival *De meeuw*, zijn eerste Tsjechov. 'Ik ga ter plekke het avontuur aan met de acteurs. Ik beloof niks, het kan net zo goed verschrikkelijk worden.'

DOOR NICOLINE BAARTMAN

als avontuur

HET generatieconflict vind ik het interessantst,' zegt Thomas Ostermeier (1968), de internationaal veelgevraagde Duitse regisseur en artistiek leider van de Schaubühne in Berlijn. *De meeuw* van Tsjechov kent vanzelfsprekend meer thema's, maar met Toneelgroep Amsterdam wil hij in het Holland Festival vooral inzoomen op het generatieconflict. Dat generatieconflict heeft behalve de liefde de kunst als onderwerp, en specifiek: het theater en de literatuur. Aan de kant van de jongeren zijn daar

'Een zeker gebrek aan respect voor klassieke stukken en hoe die uitgevoerd dienen te worden, is in mijn ogen noodzakelijk.'

Nina, die dolgraag actrice wil worden, en de jonge toneelschrijver Konstantin Trepljov, die hunkert naar de erkenning van zijn moeder Arkadina. Zij is een gevierd actrice, vervuld van zichzelf, met weinig fiducia in haar zoons talent. Haar geliefde is de bekende schrijver Trigorin, die zich de *Schwärmerien* van Nina laat welgevallen en met haar aanpapt.

Voor Ostermeier is *De meeuw* de eerste Tsjechov in zijn carrière – een mijlpaal zou je denken. Ofschoon hij met Mark Ravenhills rauwe *Shopping and Fucking* als dertigjarige internationaal zijn reputatie vestigde, wisselt hij bij voorkeur eigentijds en klassiek repertoire af. Hij is een liefhebber van hedendaagse auteurs als Sarah Kane en Jon Fosse en heeft van de grote, klassieke toneel-schrijvers vooral Shakespeare en Ibsen onder handen genomen.

Van Ibsen regisseerde hij in 2011 *Spoken* bij Toneelgroep Amsterdam. Met plezier. Maar die samenwerking zegt nog helemaal niets over de komende Tsjechov-productie. 'Dit is een andere cast, met andere acteurs.' Ostermeier blijkt sowieso wars van algemeneringen. Aannames over Nederlandse of Franse of Russische acteurs zijn aan hem niet besteed. Of het moet zijn dat

je met Duitse acteurs 'geheid gezeik' krijgt, hij zegt het even terloops als ironisch. Nee, Ostermeier werkt met mensen. Punt. En daar zouden we het wat hem betreft bij kunnen laten, is de indruk die hij in alle goedmoedigheid wekt aan de telefoon vanuit Berlijn.

Voetbaltrainer

Hij zegt: 'Ik ben van tevoren voorzichtig met vertellen wat ik ga doen, omdat ik ter plekke het avontuur aanga met de acteurs. Maar wat mij opvalt, is dat het conflict in *De meeuw* in feite in de lucht blijft hangen. Er is geen oplossing. De jonge garde kiest er liever voor om zelfmoord te plegen of ongelukkig te zijn en in illusies te geloven. Dat zal ik voorleggen aan de acteurs en daar wil ik met hen over praten. Zij hebben net zo goed ideeën over zo'n moeder-zoonrelatie, of wat het betekent voor een zoon als moeder een nieuwe partner heeft.'

Verwacht van hem dus geen verzuchting over zijn eerste Tsjechov-regie in de trant van: buitengewoon spannend en dan ook nog in het buitenland in een vreemde taal, als was het een mijlpaal. Sterker: vraag je naar zijn persoonlijke geschiedenis met het stuk en specifieke herinneringen aan opvoeringen, is het antwoord een hartelijk lachen. 'Ik vind het niet belangrijk. Ik werk met echte mensen in het repetitielokaal. Ik wil het daar over onszelf hebben, over wat hen en mij beweegt. Ik reageer dus niet op een eerdere opvoering van wie dan ook. Althans niet opzettelijk.'

Hij ziet zichzelf eerder als een voetbaltrainer dan als een verfijnde regisseur. 'Ik zie kansen en mogelijkheden en die benut ik. Als ik vooraf al weet wat ik ga doen, wordt het wel erg saai. Ja, opera kan zo zijn dat je een concept hebt en zegt: we doen *Nibelungen* in het zwembad en we laten de acteurs zus en zo over het podium lopen. Ik wil iets meemaken, iets leren. Anders wordt het pure dienstverlening.'

Op de suggestie dat een toneelstuk dan niet veel meer is dan een vehikel, schiet hij uit zijn slof. 'Wat zegt u? Een vehikel? Dat wordt me vaker voor de voeten geworpen. Een zeker gebrek

aan respect voor klassieke stukken en hoe die uitgevoerd dienen te worden, is in mijn ogen noodzakelijk. Maar dat weerhoudt me er niet van diep in de materie en de personages te duiken.'

Onwetendheid

Het generatieconflict in *De meeuw* speelt vooral onderhuids. 'Zoals de zoon de macht niet rechtstreeks claimt, weigert de moeder die hem evenmin expliciet.' Dat herkent hij meteen uit de actualiteit. Kijk maar eens naar de gevolgen van de crisis, zegt Ostermeier. 'Vooral de jongeren hebben te lijden onder de werkloosheid. Zij zijn de eerste generatie die armer zal zijn dan hun vaders en moeders. Dat is een soort van verraad van de jonge generatie, waar niemand in die termen openlijk over spreekt. Dat gaat op subtiele manieren.' En in het theater? Is daar het debat tussen de generaties nog levendig? 'Dat verschilt van land tot land... Leest u Duits? Dan moet u het ingezonden stuk in de *Frankfurter Allgemeine* van Botho Strauss over de *verlorene Schauspielkunst*, de teloorgang van het theater, eens opzoeken. Een stuk uit 2010, waarin hij afrekenet met de jeugd. Wat zijn generatie deed, was geweldig. Daarna ging het mis.'

Ostermeier liet het niet over zijn kant gaan en diende hem van repliek. In een opiniestuk in de *Süddeutsche Zeitung* stelde hij de vraag waaraan de jongeren het verdiend hadden, dat ze met hetzelfde gif werden bestreden als de 'vaders' van de protestgeneratie waartoe schrijver Botho Strauss en ook regisseur Peter Stein behoorden. En hij stelde vast dat deze mannen nooit een stuk van hem hebben gezien.

'Onwetendheid is een sterk wapen,' aldus Ostermeier. 'Als je al niet de moeite neemt om je op de hoogte te stellen, hoe kun je je dan dit soort standpunten veroorloven?'

Het onderwerp is kortom actueel. Nu de voorstelling nog. 'Ik beloof niks, het kan net zo goed verschrikkelijk worden. Ik weet wel dat *De meeuw* veeleisend is voor regisseurs en acteurs: Tsjechovs karakters zijn complex.'

STADSSCHOUWBURG RABOZAAL

De meeuw, 12 juni (openbare repetitie, 14.00 uur); 13, 14, 15 juni (try-outs); 16*, 19, 20, 21, 22, 23* juni, 20.00 en *16.00 uur

CULTURA 24

Sjarov – Herinneringen aan een theaterlegende, 1 juni, 21.30-23.00 uur